

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

**II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

23 листопада 2017 р.

РІВНЕ 2017

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ

**II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

23 листопада 2017 р.

РІВНЕ 2017

ПРОБЛЕМИ ЗІСТАВНОЇ СЕМАНТИКИ

УДК 81'373:81(420):81(477)

Д.О. Аладько, канд. філол. наук
Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне

МОТИВАЦІЙНІ МОДЕЛІ НОМІНАЦІЙ АРТЕФАКТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Зіставні дослідження номінативних одиниць різних лексико-семантичних груп набувають особливої значущості на сучасному етапі розвитку вивчення лексичної семантики та мовознавства загалом. Аналіз мотиваційних моделей, розвиток вторинної деривації стає об'єктом вивчення багатьох сучасних вітчизняних та зарубіжних дослідників (О.О. Тараненко, І.О. Голубовська, В.М. Манакін, О.О. Селіванова, С.М. Толстая, Н.Д. Арутюнова, Ю.Д. Апресян, Є.С. Кубрякова, В.Н. Телія, М.Е. Рут, А. Вежбицька та інші).

Метою статті є дослідження метонімічної мотиваційної моделі «матеріал – виріб з такого матеріалу» в англійській та українській мовах.

Будь-який предмет є зробленим із певного матеріалу, назва якого стає джерелом метонімічної експансії. Так як матеріал є невід'ємною складовою частиною об'єкту, це стає шляхом розвитку метонімії, кінцевим результатом чого є номінація об'єкту-мети. В англійській літературній мові та регіональних діалектах назва матеріалу, з якого виготовлений об'єкт, експлікується в наступних номінаціях: *yetlin* «невеликий горщик» (діал. *yetlin* «чавун») [7, т. 6, с. 579]; *lead* «свинцева каструля» [7, т. 3, с. 549]; *iron* «сковорода» [7, т. 3, с. 331]; *tin* «будь-який предмет посуду зроблений з олова» [7, т. 6, с. 153)]. В згаданих номінаціях мотиваційною ознакою є назва металу (залізо, мідь, свинець, олово, чавун), з якого вироблено предмет посуду. Зазначимо той факт, що серед інших, відразу три номінації пов'язані з оловом. Це ймовірно викликано широким використанням олов'яного посуду, оскільки Британські острови відомі багатими покладами олов'яної руди і, ще за античних часів, були відомі як Олов'яні острови. Окрім назв, пов'язаних з металом, посудні номінації

мотивуються назвами деревини та рослин: *timber* «будь-який предмет посуду виготовлений з дерева» [7, т. 6, с. 149]; *hod* «дерев'яна фляжка» (від діал. *hod* «деревина») [7, т. 3, с. 191]; *ash* «невелика чашка зроблена з ясеня» [7, т. 1, с. 82]; *mazer* «велике умістище для пиття» (давньо-норвезьке *mösurr* «клен») [6]; *gourd* «бутель з гарбуза» [6]. Із зазначених назв виділимо номінацію *mazer*, яка, хоча і є запозиченням з давньо-норвезької мови, зберігає для носіїв англійської мови прозору внутрішню форму через існування численних норвезьких поселень та широкі контакти між носіями обох мов. Назви матеріалу актуалізуються також в номінаціях: *horn* «посудина з рогу» [7, т. 3, с. 234]; *stein* «велика кружка» (німецьке *stein* «камінь») [6]; *biscuit* «фарфоровий посуд» (від *biscuit* «неглазурований фарфор») [6]. В українській мові за назвою матеріалу номінуються *чавун* [4, т. 2, с. 361]; *чигун* «чавунний горщик» (від діал. *чигун* «чавун») [2, с. 255]; *сніж* «казан» (від діал. *сніж* «чавун») [1, с. 175]; *бляха* «бляшаний лист для випічки» [3, с. 33]. В діалектах української мови зафіксовано деривати на позначення предметів посуду, що утворені суфіксальним способом словотворення, мотиваційною ознакою яких є назва металу, з якого виготовлено об'єкт: *мідинка* «посудина з міді, латуні, бронзи» [5, с. 102]; *міднеця* «велика миска» [2, с. 162]; *цинівка* «олов'яна чашка (оцинкована)» [5, с. 215]; *бляхар* «бляшаний посуд» [4, т. 1, с. 60]; *бляшанка* «чарка» [4, т. 1, с. 60]; *блехівка* «металева кварта» [1, с. 26].

Номінації, що пов'язані з деревиною, свідчать про розповсюдженість дерев'яного посуду та навіть вказують на конкретні види деревини, які використовувались при виготовленні посуду: *деревийнка* «дерев'яна посудина» [5, с. 46]; *деревенка* [1, с. 57]; *вербівка* «посуд із вербового дерева» [4, т. 1, с. 89]; *дубівка* «бочка» [4, т. 1, с. 237]; *калинниця* «дерев'яний посуд» [4, т. 1, с. 336]. Механізм виникнення таких назв ймовірно знаходиться в сфері традиційного побуту народу та в тому, як мовна свідомість категоризує навколишній світ. Уявімо собі ситуацію, коли в домі є предмети посуду, зокрема чашки, зроблені з різного матеріалу. При потребі використання саме певного предмету посуду, з метою, наприклад, економії часу відбувається заміщення словосполучення типу «чашка, зроблена з верби» номінативною одиницею «вербівка»,

внутрішня форма якої прозоро і однозначно (за допомогою кореню - верб- та суфіксу із предметним значенням -іvk-) вказує на референт оточуючого світу.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що метонімічна мотиваційна модель «матеріал – виріб з такого матеріалу» є продуктивною в обох досліджуваних мовах. Найменування артефактів, що мають ознакою номінації матеріал виготовлення, утворюються як шляхом суто семантичної деривації, так і за допомогою афіксальних словотвірних дериватів, в основі яких є ідеалізована когнітивна модель. Перспективним виглядає подальше дослідження мотиваційних моделей номінацій артефактів у зіставлюваних мовах з метою вивчення перехресних зв'язків різних лексико-семантичних груп та відображення у мовних одиницях культури та побуту народів.

Список використаних джерел:

1. Гуцульські говірки. Короткий словник. Відповідальний редактор Я.Закревська. – Львів: Обласна книжкова друкарня, 1997. – 232 с.
2. Корзонюк М.М. Матеріали до словника західноволинських говірок.// Українська діалектна лексика. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 62-267.
3. Лисенко П.С. Словник поліських говорів. – К.: Наукова думка, 1974. – 260 с.
4. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок. – Т. 1-2. – К.: Наукова думка, 1984.
5. Піпаш Ю.О., Галас Б.К. Матеріали до словника гуцульських говірок. – Ужгород: Ужгородський Нац. Ун-тет, 2005. – 266 с.
6. Collins English Dictionary. В складі ABBYY Lingvo 12.
7. Wright J. The English Dialect Dictionary. – Vol. 1-6. – London.: Published by Henry Frawde, 1898 – 1905.

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ СЕМАНТИКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

BAUZER A. MODELING THE SYNTACTICAL
RELATIONS: A CROSS-LINGUISTIC PERSPECTIVE 3

DEMENCHUK O. TOWARDS A TYPOLOGY OF
SEMANTIC DERIVATION MODELS 6

ПРОБЛЕМИ КОГНІТИВНОЇ СЕМАНТИКИ

ПОТАПЧУК С.С. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО
ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ 10

ПРОБЛЕМИ ЗІСТАВНОЇ СЕМАНТИКИ

АЛАДЬКО Д.О. МОТИВАЦІЙНІ МОДЕЛІ
НОМІНАЦІЙ АРТЕФАКТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ 14

АЛАДЬКО О.Д. НОМІНАЦІЇ ОДЯГУ В АНГЛІЙСЬКІЙ
ТА УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ 17

ВАСИЛЬЄВА О.Є. СМАКОВІ НОМІНАЦІЇ В
АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 20

ВАСИЛЬКІВ Л. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ
ВІЗУАЛЬНИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 23

ГЕРАСИМОВА Н.І. ОЛЬФАКТОРНІ НОМІНАЦІЇ У
ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 28

ГРЕБЕНЮК Ю. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ ТЕМПЕРАТУРНИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	30
ДАВИДОВИЧ Х.В. ТИПИ ВІДПОВІДНОСТЕЙ СЕМАНТИЧНИХ ДЕРИВАЦІЙ НОМІНАЦІЙ НА ПОЗНАЧЕННЯ СТРАХУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	34
ДРОШКЕВИЧ М.В. СЕМАНТИЧНА ВІДПОВІДНІСТЬ ЗВУКОВИХ НОМІНАЦІЙ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКИХ МОВАХ	40
КІНАЩУК А.В. ТИПИ СЕМАНТИЧНИХ ВІДПОВІДНОСТЕЙ ІРАЦІОНАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)	43
КУЧМА Т.В. ТАКСОНОМІЯ ВТОРИННИХ НОМІНАЦІЙ НА ПОЗНАЧЕННЯ ІЄРАРХІЇ СУСПІЛЬСТВА	49
МІЗІН К.І. ЕТНОУНІКАЛЬНІ ЕМОЦІЙНІ КОНЦЕПТИ ЯК ОБ'ЄКТ ВИВЧЕННЯ ЗІСТАВНОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ	52
НАУМЮК В.М. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ КОЛОРАТИВНИХ НОМІНАЦІЙ В УКРАЇНСЬКІЙ, АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКИХ МОВАХ	55
НЕМЕРИШИНА М.В. СПЕЦИФІКА ПОНЯТІЙНИХ СЕГМЕНТІВ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «ДРУЖБА» У ЇХ СИНОНІМІЧНИХ НОМІНАЦІЯХ	59

СОБШАН Є.О. СЕМАНТИЧНА ВІДПОВІДНІСТЬ
НОМІНАЦІЙ БОЛЮ ТА ДИСКОМФОРТНИХ
ВІДЧУТТІВ В УКРАЇНСЬКІЙ, АНГЛІЙСЬКІЙ ТА
ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВАХ 64

ЦУП О.В. ЕТИМОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ЗВУКОВИХ НОМІНАЦІЙ В АНГЛІЙСЬКІЙ,
НІМЕЦЬКІЙ, ІСПАНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ
МОВАХ 67

ЧЕРЕМІСІН М.В. ГУСТАТИВНІ НОМІНАЦІЇ В
АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ
МОВАХ 70

***ФОНЕТИЧНА, ЛЕКСИЧНА І ГРАМАТИЧНА
СЕМАНТИКИ***

КОНСТАНТИНОВА О.В. СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ
В АНГЛОМОВНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ
ОПОДАТКУВАННЯ 74

МИХАЙЛОВА Є.В. СЕМАНТИЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ЇЇ
РОЛЬ У ВИЗНАЧЕННІ ПОНЯТТЯ "ЧАСТИНА МОВИ" 77

ОРЕЛ І.І. РОЛЬ НАРОДНИХ ЗАБОБОНІВ І ВІРУВАНЬ
У ФОРМУВАННІ КОНОТАТИВНОГО КОМПОНЕНТА
СЕМАНТИКИ СТЕРЕОТИПІВ 80

РИШКОВА А.В. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ
СТАТУСУ ЗРОЩЕНЬ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ
МОВІ 84

ТАРАСЮК Н.Ю. ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНА
ПАРАДИГМА СЛОВОТВІРНОГО ЗНАЧЕННЯ
ФРАНЦУЗЬКОГО АД'ЄКТИВА. 87

СЕМАНТИКА І ПРАГМАТИКА МОВНИХ ОДИНИЦЬ

БОРЗЕНКО О.П. СЛОВО ЯК НАЙВАЖЛИВІША
ОДИНИЦЯ МОВИ 92

ПАВЛОВСЬКА Л.О. ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНЕ
ВИРАЖЕННЯ ВЕРБАЛЬНИХ ФОРМУЛ ПОБАЖАНЬ У 96
РІЗНОСТРУКТУРНИХ МОВАХ

СЕМАНТИКА ТЕКСТУ І ДИСКУРСУ

КАЛІНІЧЕНКО М.М. СЕМАНТИКА ЛІТЕРАТУРНИХ
ТЕКСТІВ ТА ПРОБЛЕМА ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОЇ 99
ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ
АВТОРСЬКОГО ПРАВА (МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ
АСПЕКТ)

КРУТЬКО Т.В. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЖАНР 105
ВІРТУАЛЬНОГО ДИСКУРСУ

МІГІРІН П.І. ДО ПИТАННЯ СЕМАНТИКИ ТЕКСТУ І 107
ДИСКУРСУ

ХАРИТОНОВА Д.Д. КАТЕГОРІЇ “СВІЙ” ТА 111
“ЧУЖИЙ” У ЇХ ОПОЗИЦІЙНОМУ
ПРОТИСТАВЛЕННІ

ЧЕБЕРЯК А.М. ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ 114
ГУМОРИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ
РОМАНУ ХЕЛЕН ФІЛДІНГ «ЩОДЕННИК БРІДЖИТ
ДЖОНС»)

СЕМАНТИКА І ПЕРЕКЛАД

ВАКУЛЕНКО О.Л. МІЖМОВНЕ ЗІСТАВЛЕННЯ 121
КОНЦЕПТІВ ТА ЇХНЬОЇ СТРУКТУРИ – НЕОБХІДНІ
СКЛАДОВІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

ДЖУРИЛО А.П., БАБИЧ О.А. ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ТЕЛЕСКОПІ ЯК НОВІТНЬОГО СПОСОБУ СЛОВОТВОРЕННЯ	126
ДЖУРИЛО А.П., ДЕМИДОВА Д.В. ГЕНДЕРНА СКЛАДОВА ПУБЛІЧНИХ ПРОМОВ В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	130
ДЖУРИЛО А.П., НАКАЛЮЖНИЙ Н.В. ФЕНОМЕН ЄВРОЛЕКТУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ПЕРЕКЛАДУ	134
ЗАБОЛОТНА Т.В. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СЕМАНТИКИ ТОПОНІМІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	138
ПАЮК В.Л. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АРХАЇЗМІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	141
ХРИСТИЧ Н.С. СПОСОБИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СЕМАНТИКИ АНТРОПОНІМІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ	144
ШЕВЧУК Л.О., ТОНКОШКУРОВА Ю.Ю. ПРАКТИЧНІ ТРУДНОЩІ СЛОВОТВІРНОГО ХАРАКТЕРУ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ТА УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКОМУ ТЕХНІЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ	148
SCHMYRKO O. ÜBERSETZUNGSMÖGLICHKEITEN DER DEUTSCHEN UND UKRAINISCHEN SPRICHWÖRTER	152